

EDUKACJA REGIONALNA W PRAKTYCE SZKOLNEJ

URSZULA TOBOLSKA

DOLNOŚLĄSKA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA

WE WROCŁAWIU

WARTOŚĆ DZIEDZICTWA RODZINNO-LOKALNEGO

Stanisław Ossowski, polski socjolog i psycholog społeczny, skrawek ziemi, który pozostaje bliski człowiekowi nazwał „**prywatną ojczyzną**”. Jemu przypisuje się też pojęcie tzw. „**małej ojczyzny**”. Jest to miejsce, z którym „**ktoś jest związany emocjonalnie, bo się w nim urodził, wychował lub mieszka**”¹.

Ryszard Kapuściński - polski reportażysta i publicysta - podzielił się swoją refleksją związaną z pojęciem **małej ojczyzny**.

Dla niego „**Pamięć jest niezbędnym składnikiem małej ojczyzny. Pozwala nam zachować ją we wspomnieniu, nawet jeżeli utracimy z nią kontakt bezpośredni. Tak długo, jak żyjemy i gdziekolwiek jesteśmy, pozostaje ona częścią naszej tożsamości, naszym znakiem identyfikacyjnym**”.

„MAŁA OJCZYZNA” A TOŻSAMOŚĆ

Z „**Małą Ojczyzną**” związana jest nasza **tożsamość**, którą budujemy od najmłodszych lat. Na niej opieramy swoje życiowe wybory, oceniamy samych siebie i innych, kształtujemy też swoje postawy.

Kształtowanie swoich postaw w oparciu o tożsamość regionalną, niestety, staje się coraz trudniejsze we współczesnym świecie, gdyż **upadają tradycyjne normy i wartości**, w coraz mniejszym stopniu **nie szanuje się przeszłości, tradycji, historii**.

KSZTAŁTOWANIE TOŻSAMOŚCI

Czy należy kształtować i identyfikować tożsamość ucznia opierając się na kulturze regionu, czy może jednak odnieść się do kultury globalnej?

Regionalizm proponuje powrót do tradycji, pamięć o przeszłości swojego regionu, która zawiera w sobie utrwalone, niezmiennie wzory kultury.

Kultura globalna zaś niesie z sobą dynamizm, zmienność obowiązujących kanonów i wzorów.

MAŁA OJCZYZNA - ALTERNATYWĄ DLA GLOBALIZMU?

Jest wiele istotnych pytań związanych z przyszłością regionalizmu w obecnej sytuacji w Europie.

**Czy regionalizm polski ma być wartością tylko dla Polaków
i tylko w ich świadomości należy kształtować postawy patriotyczne?**

Ponieważ zwiększa się ilość zamieszkujących ją nacji, należy zastanowić się nad problemem kształtowania postaw patriotycznych, tj. z którym państwem winni identyfikować się przybysze – z miejscem pochodzenia – czy też z nowym miejscem swego zamieszkania.

REGIONALIZM

Wydaje się, że podstawowym warunkiem pozytywnego wpływu na rozwój lokalnego dziedzictwa kulturowego, ale też możliwości wykorzystania jego wartości przez miejscową społeczność, jest **upowszechnianie wiedzy o historii i tradycji regionu.**

I tu jest niewątpliwe pole działania dla edukacji.

Skutkiem dobrych działań edukacyjnych jest przekazanie rzetelnej wiedzy oraz budzenie pozytywnych emocji, dzięki którym uczniowie będą chcieli angażować się w działania na rzecz dziedzictwa i korzystać z ich wartości.

ZADANIA EDUKACJI REGIONALNEJ

Edukacja regionalna ma za zadanie:

- rozwijać zainteresowania własnym miejscem zamieszkania
- ukazać piękno i niepowtarzalność lokalnego środowiska przyrodniczego, historycznego i kulturowego
- przygotować młode pokolenie do życia w lokalnej społeczności
  - do uczestnictwa w kulturze regionu
  - współtworzenia jego oblicza
  - przejmowania odpowiedzialności za jego losy

WYZWANIA PRZED EDUKACJĄ REGIONALNĄ

Walory edukacyjne i wychowawcze edukacji regionalnej

Bezdyskusyjny pozostaje **rozwój patriotyzmu, pogłębianie wiedzy czy szacunku dla lokalnej historii, dla tradycji, dla społeczności.**

Wskazania do pracy z uczniami

Obecnie zaznacza się **konieczność rozbudzania zainteresowań młodzieży, przełamania jej bierności i obojętności wobec przeszłości, stworzenia więzi emocjonalnej młodzieży z regionem, by potem mogli oni przenieść ją na więź z państwem.**

PODSTAWA PROGRAMOWA

Odniesienie do regionalizmu

W obowiązującej podstawie programowej kształcenia ogólnego, ale też i w poprzednich jej wersjach, odnaleźć można wiele nawiązań do problematyki regionalnej.

W podstawie programowej już od pierwszych etapów edukacyjnych pisze się o konieczności:

- **kształtowania poczucia przynależności do społeczności szkolnej, środowiska lokalnego**, regionu i kraju
- **realizacji treści dotyczących podobieństwa i różnic między ludźmi**
- **zrozumienia i tolerancji**
- **różnorodności dziedzictwa i poszukiwań w sferze kultury**

REALIZACJA EDUKACJI REGIONALNEJ W SZKOLE

Oddziaływanie nauczyciela

Zgłębianie przez nauczyciela zagadnień związanych z miejscem zamieszkania, ponadto to oddziaływanie powinno **ukształtować** u uczniów tzw. **patriotyzm lokalny**, przejawiający się w szacunku dla symboli historycznych obecnych w przestrzeni bliskiej im okolicy.

Odbiór ucznia

Reperkusjami tych działań będzie ich **związek emocjonalny z własnym regionem**, co w efekcie da uczniom **poczucie pewności życiowej, bezpieczeństwa**, zidentyfikuje ich tożsamość i da **poczucie więzi społecznej**.

KIERUNKI ROZWOJU EDUKACJI REGIONALNEJ

We współczesnej szkole

Kształtowanie w uczniach **poczucia własnej tożsamości**, ocalenie własnej tożsamości, ale też **tożsamości swych przodków** od **zapomnienia**, powinno stać się troską wychowawczą nauczycieli.

I to głównie w działaniach nauczycieli widzę też wzmacnianie poczucia tożsamości regionalnej oraz poszerzanie wiadomości na temat swojej miejscowości.

MIEJSCE EDUKACJI REGIONALNEJ W HISTORII DYDAKTYKI

Próby znalezienia miejsca dla historii regionalnej w dydaktyce szkolnej podejmowano już w dwudziestoleciu międzywojennym, chociaż usiłowania takie dostrzec można też w edukacji pozalekcyjnej w gimnazjach galicyjskich. Do II Rzeczypospolitej inspiracje napływały przede wszystkim z Austrii i Niemiec. Ówcześni nauczyciele intuicyjnie starali się przekazać wiedzę o przyszłości najbliższej okolicy, organizując wycieczki do miejsc i zabytków historycznych, poznając źródła dotyczących „małej ojczyzny”.

A współcześnie omawiana problematyka zajmowała i wzbudza dalej zaciekawienie tym tematem również u nauczycieli akademickich. Dowodem tego zainteresowania są liczne konferencje naukowe, spotkania metodyczne i liczne publikacje naukowe.

PRACA NA RZECZ IDEI REGIONALIZMU

Nauczyciel może czerpać swą wiedzę do realizacji tych zagadnień, o których mowa, z różnych źródeł. Jego wysiłek powinien być wspomagany przez liczne instytucje z najbliższego otoczenia szkoły, jak: **samorządy lokalne, ośrodki kultury i inne.**

Źródłami jego wiedzy pozostają **zasoby biblioteczne.**

Dbałość o pamięć w sensie zachowania dziedzictwa kulturowego to także **domena bibliotek.**

ZASOBY BIBLIOTECZNE Z EDUKACJI REGIONALNEJ

Nie inaczej jest w przypadku Dolnośląskiej Biblioteki Pedagogicznej we Wrocławiu, która gromadzi w swych zasobach bibliotecznych **źródła traktujące o regionalizmie**.

Obecność problematyki pamięci i korzeni kulturowych jednostki widoczna jest w pracach literackich i naukowych od dawna. I te biblioteka gromadzi.

Z powodzeniem literatura regionalna, będąca w zbiorach Biblioteki, stać się może dla nauczycieli, w obliczu braku innych materiałów, podstawowym ich źródłem informacji i bazą dydaktyczną w edukacji regionalnej.

WYBRANE METODY I FORMY

---

realizacji treści edukacji regionalnej wykorzystywanych w praktyce szkolnej

Już w 1925 r. Stefania Sempołowska, autorka jednej z pierwszych książek regionalnych dla młodzieży pt. **„Książki o Warszawie”** podkreślała we wstępie do niej następujący fakt:

„Poglądowość musi się łączyć z samodzielnością w pracy, zarówno w czasie lekcji jak i na wycieczkach. Niech dziecko samo postrzega, a nie tylko widzi co mu nauczyciel pokazuje. Starajmy się, aby dziecko przy nauczaniu miało rolę twórczą, rolę odkrywcy, zdobywcy nowych dla siebie światów myślowych.

Nie twórzmy z góry schematów dla obserwacji, postrzeżeń dzieciennych. Na pierwszy plan wysuwać się musi to, co dziecko samo spostrzeże”.

My, współcześni nauczyciele, możemy czuć się niejako spadkobiercami tych idei.

WYBRANE KREATYWNE METODY I FORMY

---

wykorzystywane w edukacji regionalnej w praktyce szkolnej

Rozszerzamy też przestrzeń wiedzy i komunikacji poprzez korzystanie nie tylko z efektów najnowszych i najbardziej aktualnych badań pedagogicznych, ale też technologii informacyjno-komunikacyjnej. **I dobrze, że tak się dzieje.**

Nie przekreślamy jednak spuścizny dziejowej, pamiętając, że:

Najbardziej naturalnym miejscem prowadzenia edukacji regionalnej był zawsze dom rodzinny. To w tym miejscu rozpoczynają się procesy poznawania świata, kształtowania świadomości i tożsamości oraz wszelkie procesy wychowawcze mające na celu identyfikację z własnym regionem, określanym jako „mała ojczyzna”, „kraj lat dzieciennych”, „ziemia przodków”, czy „ziemia ojczysta”.

REALIZACJA EDUKACJI REGIONALNEJ

Jak opowiadać o Dolnym Śląsku, o miastach i miasteczkach tego regionu?

Korzystajmy z tradycji nauczania regionalistycznego na ziemiach Dolnego Śląska.

Patronami działań regionalnych nauczyciela mogą pozostać **postaci związane z regionem**.

Poprzez **legandy Wrocławia i Dolnego Śląska** uczymy już najmłodszych uczniów.

Zajęcia **biblioterapeutyczne**.

REALIZACJA EDUKACJI REGIONALNEJ

Szkolne izby regionalne.

Projekt regionalny w szkole -
promowanie regionu.

Prace plastyczne o regionie, konkursy
literackie, konkursy fotograficzne.

REALIZACJA EDUKACJI REGIONALNEJ

Wycieczki regionalne.

Gry edukacyjne, gry planszowe
o treściach edukacji regionalnej.

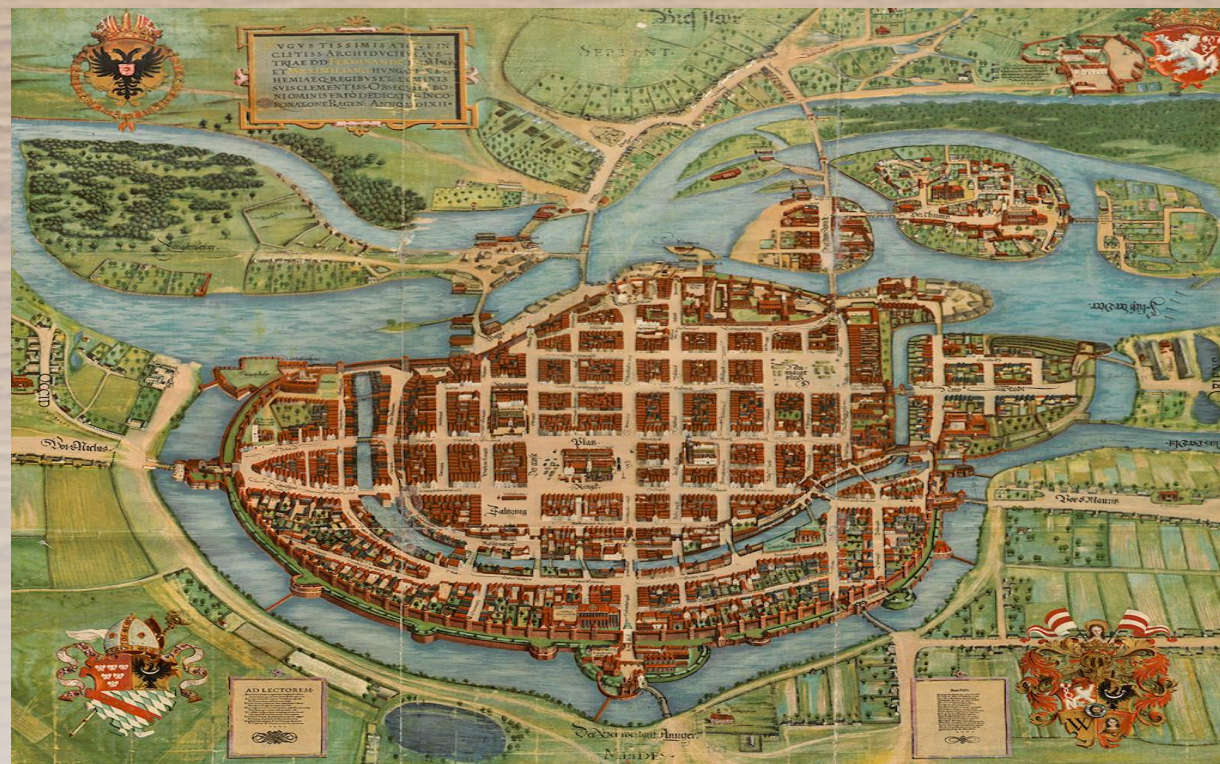

Cyfrowy sposób na edukację
regionalną.

REALIZACJA EDUKACJI REGIONALNEJ

Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu prowadzi od dawna w przestrzeni edukacyjnej m.in.: działalność kulturalną i edukacyjną, organizując konkursy i wystawy dla dzieci i młodzieży.

Barthel Weihner. Plan Wrocławia z 1562 roku (reprodukcja z 1929 roku).
Zbiory: Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Wrocławskiego.

ZAKOŃCZENIE

Zajęcia dotyczące wiedzy o regionie, które przeprowadzimy w szkole, mogą wspierać rozwój samodzielności uczniów, ich aktywności i zaangażowanie w różne formy działania.

Zaprośmy ich zatem do pracy w grupie, zaangażujmy we wspólne tworzenie projektu edukacyjnego, pozwólmy samodzielnie poprowadzić zajęcia, zachęćmy do wieloaspektowo rozumianej twórczości regionalnej.

A wtedy nasi podopieczni, dzięki atrakcyjnemu kształtowaniu postawy zaangażowania w problemy swych „**Małych Ojczyzn**” mogą stać się świadomymi swych patriotycznych obowiązków, dorosłymi obywatelami „**Wielkiej Ojczyzny**”.

DOLNOŚLĄSKA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA WE WROCŁAWIU

Edukacja regionalna w praktyce szkolnej

Urszula Tobolska

u.tobolska@wroclaw.dbp.wroc.pl